

4. Bakhtin, M. (1986). Aesthetics of verbal creativity. 2nd ed. / Comp. S. Bocharov. Note. S. Averintsev and S. Bocharov. Moscow: Art [in Russian].
5. Demyankov, V. (1989). Interpretation, understanding and linguistic aspects of their computer simulation. Moscow: Izd-vo MGU[in Russian].
6. Samoilenko, A. (2002). Musicology and methodology of humanitarian knowledge. The problem of dialogue. Odessa: Astroprint [in Russian].
7. Skorik, A. (2015). Art of telecommunications in the global space of media culture. Ukrainian discourse. Doktor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.03.2017

УДК 78.03

Руснак Юлія Миколаївна

ORCID ID 0000–0002–3376–9516

<http://www.researcherid.com/rid/G-7747–2018>

здобувач кафедри теорії музики та композиції

Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

rusnak.yulia@gmail.com

ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ ОДЕСЬКОЇ ПІАНІСТИЧНОЇ ШКОЛИ

Мета роботи — виявити історичні, об'єктивні і суб'єктивні чинники формування професійної одеської піаністичної школи. Одеська піаністична школа як комплексне явище культури України охоплює історичний період з моменту формування професійної музичної освіти і по теперішній час, включає у себе діяльність видатних художників — педагогів, піаністів, випускників і продовжувачів традицій піаністичного мистецтва. У світову виконавську та педагогічну музичну культуру вписані імена носіїв традицій одеської піаністичної школи, серед яких Еміль Гігельс, Яків Зак, Марія Грінберг, Марія Старкова, Марія Рибіцька, Берта Рейнгольд, Людмила Гінзбург та інші. **Методологія.** Були використані методи історіографічного дискурсу, мистецтвознавчої аксіології, параметри комплементарного підходу. **Наукова новизна.** У статті виявлені основні передумови становлення одеської піаністичної школи: високий загальний рівень культурного життя міста; прагнення місцевих жителів до музичної освіти і домашнього музикування; персональний внесок видатних особистостей у музичне життя міста (М. Воронцов, А. Рубінштейн, Д. Клімов, В. Малышевський); формування професійної освіти, база якої була закладена європейськими музикантами (чехами, італій-

цями, німцями) — засновниками приватних музичних класів з консерваторським рівнем підготовки фахівців; гастрольні концерти і поїздки впливових музикантів-піаністів і композиторів Росії, Східної та Західної Європи. **Висновки.** Вивчення традицій виконавського мистецтва допомагає зрозуміти художні завдання, які ставлять перед виконавцем композитори через нотний текст. Збереження традицій, творчих досягнень і виразових засобів кращих представників музичного мистецтва, зосередженого в межах навчального закладу, дозволяють виявити автентичну якість саме одеської піаністичної школи, відкривати ту її сутність, що передається наступним поколінням.

Ключові слова: піаністична школа, виконавські традиції, фортепіанне мистецтво.

Rusnak Yuliya, aspirant of the department of music theory and composition
Odessa A. V. Nezhdanova national academy of music

Preconditions for the birth of the Odessa pianistic school

The purpose of the article of the work is to reveal the historical, objective and subjective factors of the formation of a professional Odessa pianistic school. The Odessa pianistic school as a complex phenomenon of Ukrainian culture covers the historical period from the moment of the formation of professional music education to the present, and includes the activities of outstanding teachers of artists, pianists, graduates and continuers of the traditions of pianistic art. The names of the bearers of the traditions of the Odessa pianistic school are included in the world performing and pedagogical music culture: Emil Gilels, Yakov Zak, Maria Grinberg, Maria Starkova, Maria Rybitskaya, Bertha Reingbald, Ludmila Ginzburg and others. **Methodology.** Methods of historical, art criticism were used, based on a complimentary approach. **Scientific novelty.** The article reveals the main prerequisites of the Odessa pianistic school: high overall level of cultural life of the city; aspiration of local residents to music education and home music making; personal contribution of outstanding personalities to the formation of the musical life of the city (M. Vorontsov, A. Rubinshtein, D. Klimov, W. Maliszewski); the emergence of the basis for the formation of professional education, which was founded by European musicians (Czechs, Italians, Germans) founders of their own private music classes with a conservative level of training of specialists; tour concerts and trips of influential musicians of pianists and composers of Russia, Eastern and Western Europe. **Conclusions.** Studying the traditions of performing arts helps to understand the artistic tasks that composers put before the performer through a musical notation. Preservation of traditions, means and creative achievements of the best representatives of musical art, concentrated within the boundaries of the educational institution, make it possible to reveal the authentic quality of the Odessa pianistic school and pass it on to the hereditary generation.

Keywords: pianistic school, performing traditions, piano art.

Руснак Юлія Николаевна, соискатель кафедры теории музыки и композиции Одесской национальной музыкальной академии имени А. В. Неждановой

Предпосылки зарождения одесской пианистической школы

Цель работы — выявить исторические, объективные и субъективные факторы формирования профессиональной одесской пианистической школы. Одесская пианистическая школа как комплексное явление культуры Украины охватывает исторический период с момента формирования профессионального музыкального образования и по настоящее время, включает в себя деятельность выдающихся музыкантов, педагогов, пианистов исполнителей, выпускников и продолжателей традиций пианистического искусства. В мировую исполнительскую и педагогическую музыкальную культуру вписаны имена носителей традиций одесской пианистической школы, среди которых Эмиль Гилельс, Яков Зак, Мария Гринберг, Мария Старкова, Мария Рыбницкая, Берта Рейнгалд, Людмила Гинзбург и другие. **Методология.** Были использованы методы историографического дискурса, искусствоведческой аксиологии, параметры комплементарного подхода. **Научная новизна.** В статье выявлены основные предпосылки становления одесской пианистической школы: высокий общий уровень культурной жизни города; стремление местных жителей к музыкальному образованию и домашнему музицированию; персональный вклад выдающихся личностей в формирование музыкальной жизни города (М. Воронцов, А. Рубинштейн, Д. Климов, В. Малишевский); формирование профессионального образования, база которого была заложена европейскими музыкантами (чехами, итальянцами, немцами) — учредителями частных музыкальных классов с консерваторским уровнем подготовки специалистов; гастрольные концерты и поездки влиятельных музыкантов-пианистов и композиторов России, Восточной и Западной Европы. **Выводы.** Изучение традиций исполнительского искусства помогает понять художественные задачи, которые ставят перед исполнителем композиторы через нотный текст. Сохранение традиций, творческих достижений и выразительных средств лучших представителей музыкального искусства, сосредоточенного в границах учебного заведения, позволяют выявить аутентичное качество именно одесской пианистической школы, открывать ту ее сущность, которая передается следующим поколениям.

Ключевые слова: пианистическая школа, исполнительские традиции, фортепианное искусство.

Актуальність теми дослідження. Одеська піаністична школа, цінність якої історично обґрунтована, доведена видатними музикантами, носіями традицій одеського піаністичного мистецтва, а саме — Емілем Гігельсом, Яковом Заком, Марією Грінберг, Марією Старковою,

Марієї Рибіцькою, Бертою Рейнґвальд, Людмилою Гінзбург та ін., вимагає ґрунтового теоретичного дослідження.

З огляду на достатньо довгий історичний відрізок часу, який сплинув з моменту формування та становлення одеської піаністичної школи, визначні результати її вихованців у світовому виконавстві, закладання традицій виконавського мистецтва, методологічної бази та значний педагогічний потенціал у професійних учбових закладах міста, таких як Одеська середня спеціальна школа-інтернат імені П. С. Столярського, Одеське училище мистецтв і культури імені К. Ф. Данькевича, Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, питання теоретичного розгляду одеської піаністичної школи в контексті українського фортепіанного мистецтва виглядає актуальним та вкрай важливим.

Як комплексне явище, одеська піаністична школа включає в себе діяльність видатних митців педагогів, піаністів виконавців, випускників — наслідувачів та продовжувачів традицій піаністичного мистецтва, охоплює історичний період з моменту формування професійної музичної освіти по теперішній час та вбирає в себе багато складових понять і питань стосовно виконавських традицій, педагогічних принципів, аспектів інтерпретації та індивідуальних особливостей стилю, мислення, відтворення митців, які її створювали, створення та впливають на неї і зараз.

Процес зародження та формування одеської піаністичної школи пов'язаний з виникненням професійної музичної освіти у місті. Для цього існували як об'єктивні передумови, так і суб'єктивні, залежні від індивідуальної волі особистостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду культурного та музичного життя міста, присвячена робота Р. Розенберг [8], статті Е. Дагілайської [2; 3], збірки статей ОНМА імені А. В. Нежданової «Одеська консерваторія. Забуті імена, нові сторінки», «Одеська консерваторія. Славні імена, нові сторінки», навчальний посібник В. Кузикової [5], стаття В. Щепакіна [9]. Ці роботи дають можливість відтворити загальне враження від творчого настрою міста в період кінця ХІХ — початку ХХ сторіччя та спонукають до системного, теоретичного підходу до виявлення формування та закладання традицій існування піаністичної школи, відтворення яких саме і є метою даної статті.

Мета дослідження — виявити історичні, об'єктивні і суб'єктивні чинники виникнення професійної одеської піаністичної школи від її формування по теперішній час.

Основний виклад матеріалу. До об'єктивних чинників виникнення професійної піаністичної школи Одеси належить культурне становище в місті у XIX столітті, а саме розвиток побутового музикування, відкриття оперного театру, концертні гастролі відомих виконавців того часу та активна діяльність творчої інтелігенції міста. Зародження піаністичного мистецтва Одеси бере свій початок в побутовому музикуванні в вітальнях, салонах аристократів та інтелігенції міста. Викладачі Рішельєвського ліцею, історики, літератори, крупні чиновники, вчені були частими учасниками музичних гуртків, в яких виконувалась інструментально-вокальна музика, в салонах М. М. Кирьякова, М. Н. Мурзакевича, К. П. Зеленецького, М. П. Розберга, А. О. Скальковського, О. І. Левшина. Музичні вечори були частим явищем та нерідко окрім місцевих музикантів участь брали і заїжджі артисти. Особливо виділявся салон генерал-губернатора Новоросійського краю М. С. Воронцова, в якому окрім музичних вечорів ставилися невеликі театральні вистави та проводилися танцювальні вечори [7, 202–208]. Центром тяжіння музичної культури, точкою, з якої почалося масштабне музичне життя міста, був Одеський оперний театр, заснований у 1810 р.

Отже на шляху розвитку культурного життя міста на початку XIX сторіччя першою сходинкою були вистави італійської опери, музичні вечори з виконанням інструментально-вокальних творів. Основи гри на музичних інструментах закладалися в навчальних центрах міста, таких як Інститут шляхетних дівчат (заснований у 1828 р.), Рішельєвський ліцей (заснований у 1817 р.), та інших пансіонах і учбових закладах.

В концертному житті міста цього часу також відбуваються істотні зміни. Окрім виступів місцевих музикантів піаністів А. Д. Жиліна, Н. А. Кашевського, К. І. Масалова, А. Герке, А. Гензельта яскравою та видатною подією були останні шість концертів в кар'єрі Ференца Ліста, які проходили в 1847 році в Одесі і Єлісаветграді (нині Кропивницький). Як визначає Г. Коган: «До кінця сорокових років Ліст досяг апогею в своєму піаністичному розвитку, піднявся на вищу точку, яку коли-небудь знало мистецтво гри на фортепіано» [4, 153]. Цілком закономірно, що ця подія в культурному житті міста справила визначний вплив на формування музичних смаків слухачів, музикантів міста. Наше бачення цих подій, які далеко відстоять від нас, фігура Ліста видається знаковою для виникнення одеської фортепіанної школи.

Але виступ музиканта такого рівня не єдиний за історії концертного життя Одеси того часу. Наступним кроком у розвитку музичного

мистецтва в місті стає заснування в 1865 році Товариства витончених мистецтв, президентом якого був князь М. С. Воронцов, віце-президентом архітектор Ф. Моранді, а в 1866 році музичної школи при Товаристві. Викладачами школи були видатні музиканти міста — диригенти А. Дзанотті і Л. Джервазі, вчитель співу Г. Руф, скрипаль і журналіст І. Кузьмінський. В школі існували класи вокального співу, фортепіано, інших інструментів, гармонії, композиції. В 1869 році Товариство витончених мистецтв було взято під керівництво Імператорського російського музичного товариства.

Поряд з цим значним поштовхом для мистецтва Одеси була діяльність журналіста, піаніста, композитора, магістра хімії П. П. Сокальського. У 1858 році, після переїзду до Одеси П. Сокальський розпочав активну просвітницьку діяльність, яка підкріплювалась його статтями та рецензіями у газеті «Одеський вісник». Петро Сокальський разом з однодумцями заснував Товариство любителів музики, метою якого було виконання місцевими музикантами вокально-інструментальної музики для розвитку культурного рівня міста, заснування хору, яким керував сам Петро Сокальський, та відкриття при товаристві музичних класів. Так 1 вересня 1866 року в Одесі розпочали свої заняття інші музичні класи, в яких вивчали теорію, історію музики, викладалась гра на скрипці, віолончелі, контрабасі, флейті, кларнеті, мідних інструментах, але відсутніми були класи фортепіано. Товариство любителів музики також в 1869 було прийнято під керівництво ІРМТ [8, 27–35].

Постать чеського музиканта, піаніста, композитора, диригента Ігнаца Тедеско також знакова для музичного життя того часу. І. Тедеско навчався в Празі у Йозефа Трибензее та Вацлава Томашека, концертував в Празі, Відні, містах Німеччини і з 1840 року оселився в Одесі, де продовжував концертні виступи в якості піаніста та диригента. Гра піаніста вражала своєю технічною досконалістю та натхненням. Ігнац Тедеско викладав в учбових закладах міста, в тому числі в Інституті шляхетних дівчат, до його учнів належать Р. Кофман, А. Седлячек, С. Штерн, Є. Шостак, Б. Юзефович. Саме І. Тедеско належить перша спроба створення музичного товариства. В 1842 році ним було засновано Філармонійне товариство, яке мало своєю метою виховання музичного смаку місцевої публіки та благодійна підтримка музикантів Одеси [5, 82].

Продовжуються концертні виступи видатних музикантів, які не випадково вибирають Одесу для відвідування, оскільки культурний

рівень міста, слухачів, музикантів невинно росте. З 1868 року Антон Григорович Рубінштейн часто відвідує Одесу, де живуть його мати та сестра, та дає декілька благодійних концертів для забезпечення музикантів міста. Також його виступи в 1870–1871 роках мали великий успіх та вплив на фортепіанне мистецтво міста. В 1879 році Модест Мусоргський разом зі співачкою Д. Леоновою дав низку концертів в Одесі та Херсоні, виконуючи як власні твори, так і твори М. Римського-Корсакова, М. Глінки, М. Балакірева, О. Даргомижського, що дало можливість одеській публіці ознайомитись з сучасними творами російських композиторів в професійному виконанні [7, 209–215].

Постать Антона Рубінштейна значима для мистецтва Одеси з декількох причин. Перш за все, завдяки його участі молоді музиканти міста мали можливість здобути освіту та вийти на велику сцену світових столиць мистецтва. Він надавав творчу та матеріальну допомогу скрипалю А. Бродському, та саме завдяки клопотанню Антона Григоровича видатний одеський піаніст, скрипаль, композитор Василь Сапельников вступив в Петербурзьку консерваторію в клас Софії Ментнер — німецької піаністки, учениці К. Таузига і Ф. Ліста. Завдяки зусиллям Антона Рубінштейна в Одесі пройшли концерти Софії Ментнер і Анни Єсипової. Саме А. Рубінштейн висловив судження, що в Одесі потрібна професійна освіта, та, будучи головою петербурзького відділення ІРМТ, говорив про створення консерваторії на півдні країни [1, 351].

Бажання А. Рубінштейна здійснилося в 1886 році, коли Музичне товариство увійшло в започатковане відділення Імперського російського музичного товариства та при відділенні були відкриті музичні класи. Посаду директора музичних класів обійняв професор Д. Д. Клімов. Музичні класи являли собою професійну музичну школу, яка працювала за програмами Петербурзької консерваторії. В музичних класах існували три курси — молодший, середній і старший, викладались гра на всіх інструментах, теорія і композиція. Педагогічний склад був сформований на базі кадрів кращих музикантів міста, які працювали в тому числі у школі при Товаристві витончених мистецтв. До педагогів фортепіанного класу входили Б. І. Дронсейко-Міронович, Г. М. Бібер, Р. Кофман, С. Штерн, Д. Рессель, К. Лаглер, Р. Кауфман.

Постаті викладачів фортепіано та директора музичних класів, які стали основою для утворення музичного училища, а згодом і консерваторії, потребують окремого розгляду.

Б. І. Дронсейко-Міронович — випускниця Віденської консерваторії, якій притаманний був романтичний стиль виконання, була частою учасницею ансамблевої гри в тріо і квартетах, її репертуар включав твори Ф. Шопена, Ф. Ліста, Р. Шумана [4, 6]. Знаменним був її виступ на симфонічних зборах, де вона виконувала концерт П. Чайковського з оркестром, диригував, на запрошення Д. Клімова, М. Римський-Корсаков.

Г. М. Бібер властива була класична манера виконання, а особливе місце в репертуарі займали твори Л. Бетховена.

Р. Кофман навчалася у Ігнаца Тедеско та виступала в Одесі з семирічного віку, перейнявши від свого вчителя тонкий смак, бездоганну техніку та глибокий звук. Продовжувала навчання у Т. Лешетицького у Відні.

Д. Рессель випускник Лейпцігської консерваторії по класу І. Мошелеса та К. Райнеке, навчався в Берлінській музичній академії у професора Т. Куллака, та два роки навчався в Будапешті у Ф. Ліста, де в той же час був професором Королівської музичної академії. З 1882 року викладав в Одесі в Інституті шляхетних дівчат та був директором власних музичних класів. Багаточисленні виступи Д. Ресселя в сольних концертах та в камерних ансамблях сприяли значному піднесенню культурного рівня міста [9, 158–159].

К. Лаглер випускник музично-педагогічного інституту Й. Прокша в Празі по класу піаніста Ф. Прокша. З 1871 року займався приватним вчителюванням в Одесі та в 1888 році заснував приватні музичні курси за програмою консерваторії [9, 157].

Р. Кауфман — учениця Т. Лешетицького, одеська талановита піаністка, мати Бориса Пастернака, в ранньому віці гастролювала по Східній Європі та Росії. Присвятила своє життя педагогічній праці.

Д. Д. Клімов навчався у К. Райнеке в Лейпцигу, після прослуховування у А. Г. Рубінштейна продовжив навчання у Т. Лешетицького в Петербурзькій консерваторії. Його грі була притаманна співуча манера, емоційна яскравість, технічна свобода та природність виконання. Завдяки зусиллям Д. Клімова в Одесі була закладена професійна школа з високим рівнем викладання та програмою консерваторії. Його активна діяльність в організації концертів, запрошення видатних музикантів того часу з виступами підняли рівень культурного життя міста на значну висоту, сформувавши смак публіки та місцевих музикантів [2].

З 1893 року велися переговори з Головною дирекцією ІРМТ про переведення музичних класів в музичне училище, в 1895 році було

прийняте рішення про відкриття музичного училища, а в 1897 році відбулось відкриття училища в будівлі сучасної музичної академії на перехресті вулиць Новосельського та Дворянській. З цього моменту починається наступний етап розвитку музичного мистецтва в місті.

Активна діяльність Д. Клімова, підготовка професійних музикантів, яка велася у музичних класах, відкриття заново збудованого міського театру, започаткування міського оркестру сприяли піднесенню мистецтва на високий професійний рівень. Важливе значення приділялось гастрольним концертам, ознайомленню місцевих музикантів і публіки з кращими творами і виконавцями. Окрім концертів місцевих музикантів, в яких брали участь С. Ментнер, В. Сапельников, Г. Бібер, Б. Дронсейко-Міронович, Р. Кауфман, надзвичайним явищем були наступні концерти.

В 1885 році Антон Рубінштейн, як репетицію перед концертним турне Європою, в залі Вітцмана дав цикл історичних концертів, виступаючи 7 днів. В 90-х роках відбулися концерти таких композиторів, як А. Арєнський, Е. Направник, М. Лисенко, в 1897 р. в Одесі пройшла прем'єра Першого фортепіанного концерту О. Скребіна у виконанні автора та під керівництвом В. І. Сафонова. Видатною подією було відвідування П. І. Чайковським Одеси в 1893 році для постановки його опери «Пікова дама» у міському театрі. Були проведені п'ять симфонічних концертів з творів П. І. Чайковського, в яких брала участь Софія Ментнер. Також П. І. Чайковський відвідував музичні класи при відділенні ІРМТ в Одесі та був задоволений рівнем підготовки учнів. Через рік М. Римський-Корсаков був запрошений Д. Клімовим для вшанування пам'яті П. І. Чайковського [8, 60].

XX сторіччя знаменувало новий етап розвитку музичної освіти в контексті культурного та суспільного життя міста. На початку XX сторіччя концертні установи міста задовольняли кадрові потреби за рахунок власних музикантів та виконавців, вирощених у стінах музичного училища. На зміну Д. Д. Клімову новим директором музичного училища Одеського відділення ІРМТ став Вітольд Малішевський — композитор, музикант, педагог і диригент. За активної участі В. Малішевського 8 вересня 1913 року відбулося урочисте відкриття Одеської консерваторії. До педагогічного складу класу фортепіано увійшли видатні музиканти міста — Б. І. Дронсейко-Міронович, Г. Бібер, Р. М. Петров (учень К. Ігумнова), М. Л. Подрайська (учениця А. Єсипової).

Отже шлях формування професійної музичної освіти в Одесі досить довгий та осяяний іменами видатних музикантів, композиторів, культурних діячів Росії та Європи. Грунтуючись на попередньому нарисному викладанні історичних фактів, спробі періодизації та персоналізації музичних діячів, можна вивести деякі закономірності та ознаки чинників формування піаністичної школи. До них відносяться:

- Загальний рівень культурного життя міста;
- Потяг місцевих мешканців до музичної освіти та домашнього музикування;
- Персональний внесок видатних особистостей у формування музичного життя міста (М. Воронцов, А. Рубінштейн, Д. Клімов, В. Малішевський);
- База для формування професійної освіти, яка була закладена європейськими музикантами (чехами, італійцями, німцями), засновниками приватних музичних класів з консерваторським рівнем підготовки спеціалістів;
- Гастрольні концерти та поїздки найвпливовіших музикантів-піаністів і композиторів Росії, Східної і Західної Європи.

До професійної, методичної бази одеської піаністичної школи відносяться музиканти — наслідувачі традицій та шкіл Т. Лешетицького, Ф. Ліста, А. Рубінштейна, А. Єсіпової, К. Райнеке, Ф. Прокша, І. Мошелеса, Т. Куллака та інших європейських педагогів світового рівня. Саме поєднання традицій російського музичного мистецтва з кращими зразками європейського академічного фортепіанного виконання становить самотню, індивідуальну, професійну основу одеської піаністичної школи.

Такі видатні школи, як лейпцігська, до якої відносяться І. Мошелес і К. Райнеке, наслідувачі традицій виконання Ф. Мендельсона, школа Т. Лешетицького, його учениці А. Єсіпової, та вплив двох особистостей, яких називали найвидатнішими піаністами свого часу — Ф. Ліста та А. Рубінштейна, лягли в основу формування одеської піаністичної традиції та школи. Німецька класична академічна основа лейпцігської школи дала таку характерну ознаку одеської школи, як дбайливе ставлення до нотного тексту, принципова точність виконання композиторських вказівок та прихильність до витримання стилю твору. Поряд з цим віртуозність, яскравість та самотність творчої інтерпретації великого Ф. Ліста підштовхували до виховання учнів з прицілом на концертне, конкурсне виконання та будовання досконалої, універсальної зразкової техніки. Особлива увага до зву-

ковідтворення, дбайливе ставлення до звукових традицій виконання на фортепіано, тонкий смак, аналітичний підхід до технічної роботи піаніста, індивідуальне ставлення до кожного учня Т. Лешетицького та артистична, яскрава, одухотворена і художньо завершена манера виконання, до якої направляла своїх учнів А. Єсіпова, створили традиції, які одеська піаністична школа дбайливо зберігає та накопичує, з неупинним тяжінням до глибокого осягнення змісту твору, наповненості звуку оркестровими барвами, тембровим різноманіттям, вдосковаленості форми твору та особливим емоційним тонутом, властивим А. Рубінштейну.

Наукова новизна. У статті виявлені основні передумови становлення Одеської піаністичної школи: високий загальний рівень культурного життя міста; прагнення місцевих жителів до музичної освіти і домашнього музикування; персональний внесок видатних особистостей в формування музичного життя міста. Відзначена роль у виникненні бази формування професійної освіти європейських музикантів (чехів, італійців, німців), гастрольних концертів впливових музикантів, піаністів і композиторів Росії, Східної та Західної Європи. Саме поєднання традицій російського музичного мистецтва з кращими зразками європейського академічного фортепіанного виконання становить самобутню, індивідуальну, професійну основу одеської піаністичної школи.

Висновки. Специфіка міста Одеси, як портового міста з багатонаціональним населенням та центру перетину багаточисленних торгових шляхів, широке коло культурного впливу на місто формувала ознаки, що притаманні школі, сплав різних традицій та шкіл, кристалізація та використання найбільш яскравих та цінних традицій й ознак, вплив європейських та російських шкіл, стали тим ґрунтом, на якому будувалась професійна піаністична школа Одеси.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баренбойм Л. Антон Григорьевич Рубинштейн: жизнь, артистический путь, творчество, музыкально-общественная деятельность. Том II: 1867–1894. Ленинград: Музгиз, 1962. 492 с.
2. Дагилайская Э. Дмитрий Дмитриевич Климов — пианист и педагог (Из прошлого фортепианного исполнительства и педагогики в Одессе) URL: http://www.music-ukrainica.odessa.ua/_a-dagilajska-klimov.html (дата звернення 16.03.2017)
3. Дагилайская Э. Из прошлого фортепианного исполнительства и фортепианной педагогики в Одессе. *Мастерство музыканта-исполнителя*. Москва: Советский композитор, 1976. Вып.2. 337 с.

4. Коган Г. Вопросы пианизма. Избранные статьи. Москва: Советский композитор, 1968. 460 с.
5. Кузикова В. Кафедра специального фортепиано Одесской национальной музыкальной академии имени А. В. Неждановой (1913–2013). Одесса: ОНМА, 2016. 88 с. : ил.
6. Музыкальная энциклопедия: в 6 т. / гл. ред. Ю. Келдыш. Москва: Советская энциклопедия, 1973–1982. Т. 5 (1981): Симон — Хейлер. 1056 с.
7. Одесознавство: навчальний посібник. Одеса, 2010. 384 с.
8. Розенберг Р. Музыкальная Одесса. Одесса: Редакционно-издательский отдел областного управления печати, 1995. 159 с.
9. Щепакін В. Приватні музичні навчальні заклади Одеси кінця ХІХ — початку ХХ ст.: західноєвропейські традиції та впливи (І частина). *Вісник ХДАДМ*. 2012. № 3. С. 156–161

REFERENCES

1. Barenboym, L. A. (1962). Anton Grigorievich Rubinshteyn: life, artistic path, creativity, music and social activity. Vol. II. 1867–1894. Leningrad: Muzgiz [in Russian].
2. Dagilayskaya, E. R. Dmitriy Dmitrievich Klimov — pianist and teacher (From the past of piano performance and pedagogy in Odessa) URL: http://www.musica-ukrainica.odessa.ua/_a-dagilajska-klimov.html (Last accessed: 16.10.2017) [in Russian].
3. Dagilayskaya, E. R. (1976). From the past of piano performance and piano pedagogy in Odessa. Mastery of the musician-performer. Moscow: Soviet composer [in Russian].
4. Kogan, G. M. (1968). Questions of pianism. Featured articles. Moscow: Soviet composer [in Russian].
5. Kuzikova, V. N. (2016). Department of Special Piano of the Odessa national music academy named after A. V. Nezhdanova (1913–2013). Odessa: ONMA, 2016 [in Russian].
6. Keldysh, Yu. V. (Eds). (1981). Music Encyclopedia: in 6 vol. Vol. 5. Simon — Heyler. Moscow: Soviet Encyclopedia [in Russian].
7. Odessa science. Tutorial. Odesa, 2010 [in Ukrainian].
8. Rozenberg, R. M. (1995). Musical Odessa. Odessa: Editorial and publishing department of the regional print department [in Russian].
9. Shechepakin, V. (2012). Private Musical Educational Institutions in the late XIX — early XX centuries: Western European Traditions and Influence (Part I). *Visnyk KHDADM*, 3, 156–161 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.03.2017

